

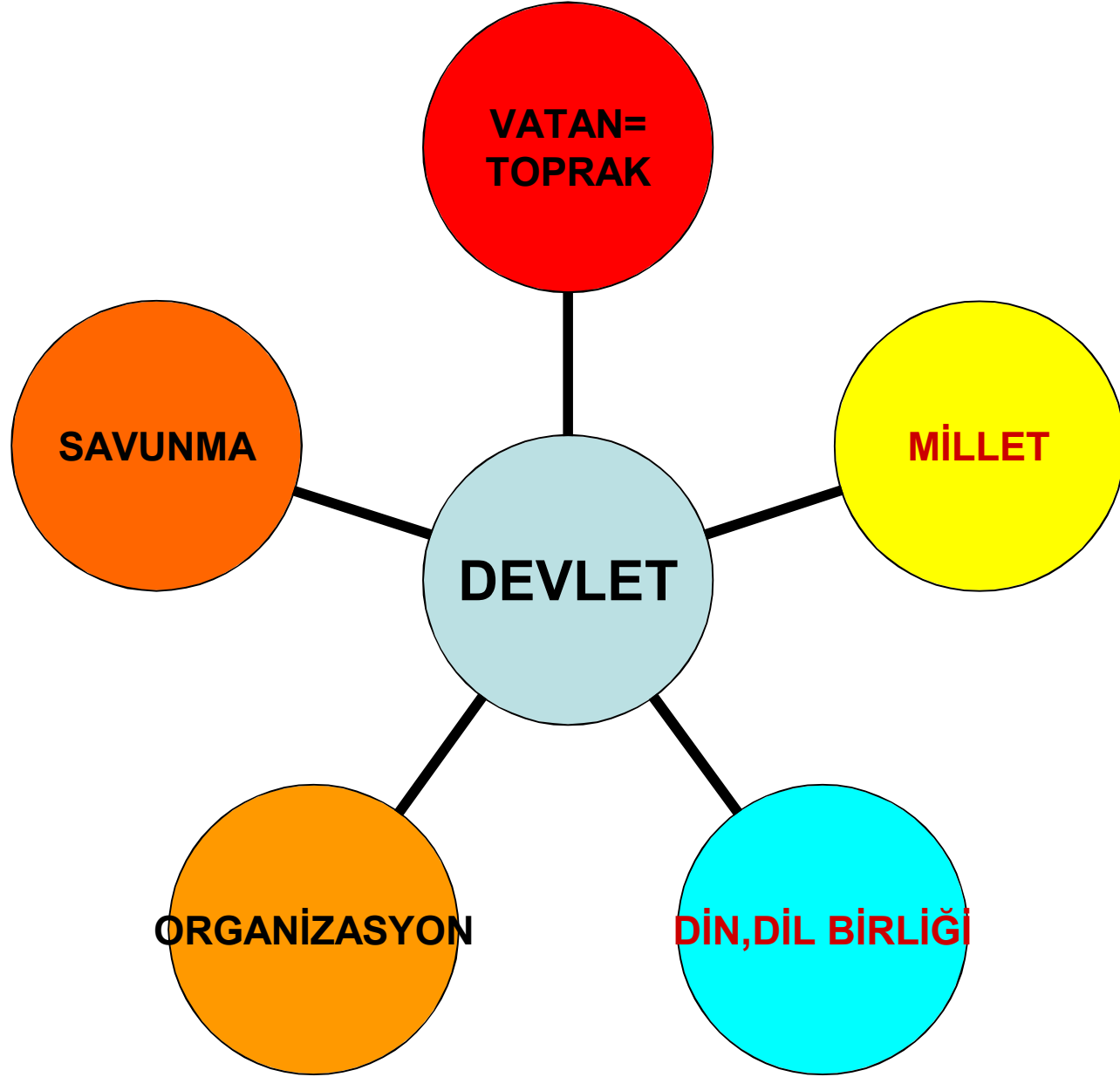

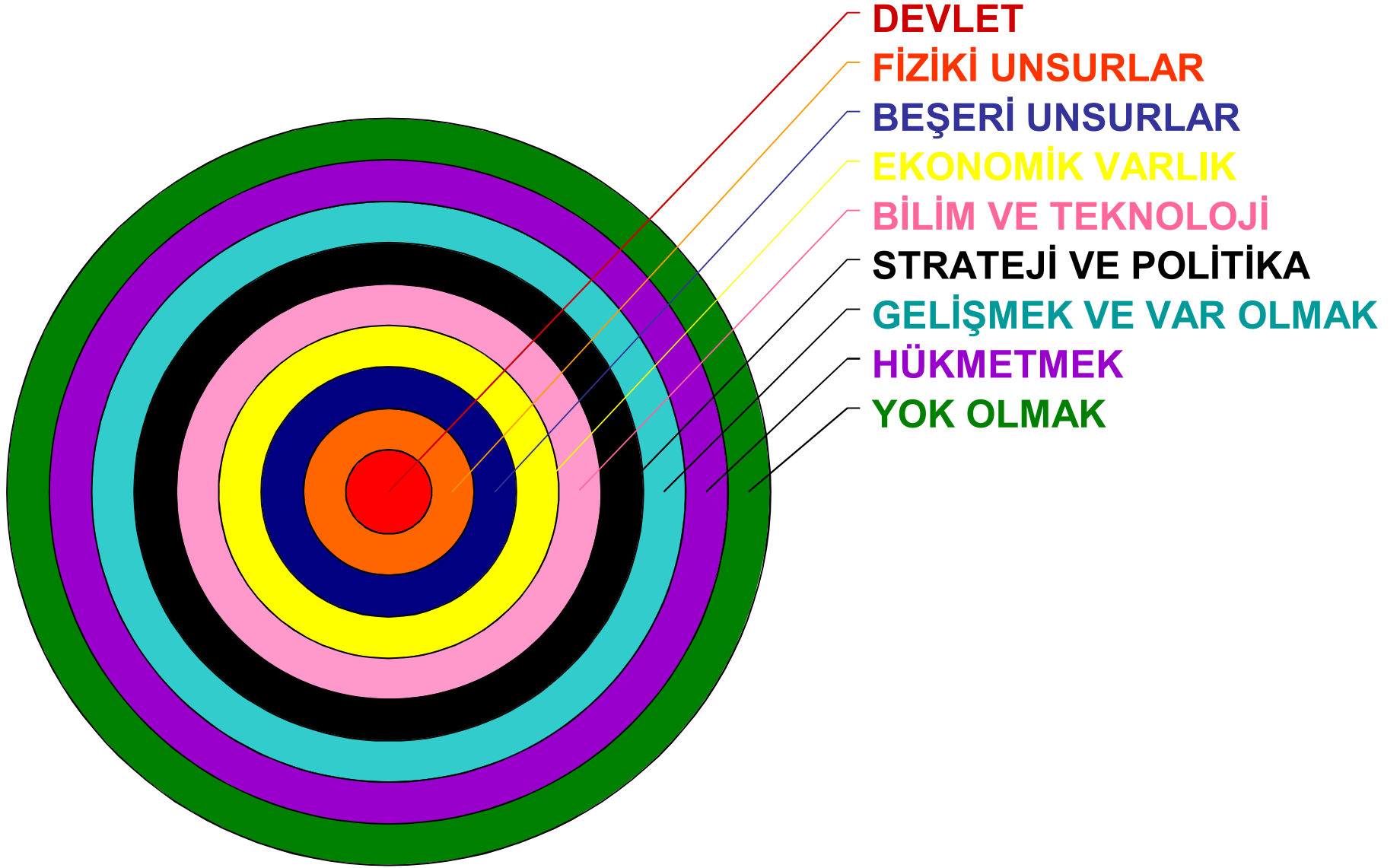
Jeopolitik ve Kavramlar

DR. MUHAMMET BAHADIR

BAZI KAVRAMLAR

- **Jeopolitik**
- **Jeokültür**
- **Jeoekonomi**
- **Jeostrateji**
- **Jeoarkeoloji**

SİYASİ COĞRAFYA

- **Siyasal Coğrafyanın Ortaya Çıkışı**
- **Jeopolitikle İlgili Görüşler**
- **Jeopolitik ve Siyasi coğrafya**
- **Ratzel ve görüşleri**
- **Kjellen ve görüşleri**
- **Mahan ve görüşleri**
- **Mackinder ve görüşleri**
- **Jeopolitik**

SIYASİ COĞRAFYA NEDEN ÖNEMLİDİR

- Siyasî Coğrafya, özellikle 19.yüzyılın son yıllarında, Dünya ölçeğinde söz edilmeye başlanmış bir bilim dalıdır.
- 20.yüzyılın ilk çeyreğinin ve ikinci çeyreğinin sonlarında meydana gelen Dünya Savaşları'nın ortaya çıkışında, seyredişinde, sonuçlanmasında ve savaş sonrası dönemlerde uygulanan savaş stratejilerin ortaya konulmasında, büyük ölçüde Siyasî Coğrafyadan yararlanılmış ve Siyasî Coğrafyacıların düşüncelerine büyük ihtiyaç duyulmuştur.
- İhtiyaç, gelişmeyi getirmiş ve böylece Siyasî Coğrafya bilimi üzerinde, teorik ve uygulamalı araştırmalara hız verilmiştir.

- Öyle görülüyor ki; 21.Yüzyıl, âdeta Siyasî Coğrafyacılara yönlendirdiği bir yüzyıl olacaktır. Bunun belirtileri, özellikle 1989 sonrası 10 yıl içinde bu sahada A.B.D ve Avrupa ülkelerinde yayınlanmış çok sayıda araştırma, inceleme ve projelerde görülmektedir.
- 1989 yılı yani Doğu Bloğunun çöküşü, Türkiye’de de büyük yankı bulmuştur. Özellikle eski Sovyetler Birliği egemenliği altındaki Türk Ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuşması, Türkiye’nin Dünya siyasetinde aktif bir rol üstlenmesi için gerekli şartlar oluşmuştur.
- Ancak oluşan bu şartları, Türkiye; tam anlamı ile değerlendirebilmiş midir? Yoksa yakalanan fırsatların çoğunu kaçırmış mıdır?
- Türkiye, Türk dünyası platformunda siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan üzerine düşen kaynaştırıcılık, birleştiricilik ve bütünleştiricilik etkinliğini sağlayabilmiş midir?
- Örneğin Türk Birliği için gerekli adımı atabilmiş midir? Yoksa, Türk Birliği oluşumu için gerekli tüm girişimlerin önüne, Süper güçler tarafından ırkçılık ve faşistlik bahanesiyle ile konan takozlara mı takılmıştır?
- Tüm bu soruların cevabını, Türkiye’nin Siyasî Coğrafyası’nın ayrıntılı bir şekilde araştırılmasında aranmalıdır.

FRİDERİCH RATZEL

- **Friderich Ratzel**, yerle insan toplulukları ilişkilerine değişik bir açıdan bakarak modern anlamdaki beşeri coğrafyanın kurucusu oldu. Ratzel 1882 yılında yayınlanan *Anthropogeographie* adlı eserinde, fiziki çevrenin insanı zorladığını ve bütün faaliyetlerine egemen olduğunu, belirtmişti. Beşeri coğrafyaya uyguladığı organik devlet teorisine göre, devletlerin de canlılar gibi doğmak, gelişmek, yaşlanmak ve ölmek aşamalarından geçtiklerini söyleyen Ratzel daha sonra yazdığı "*Politische Geographie*" adlı kitabında, canlı bir organizma gibi kabul ettiği devletin gelişmesinin yeni alanlar kazanmaya bağlı olduğunu, bunun için gerektiğinde kuvvete başvurulabileceğini, çünkü, devletler büyüyüp gelişirken mekanda yayılmalarının bu doğal kanunun bir gereği olduğunu, yaşamlarını sürdürebilmek için yeni alanlar elde etmenin biyolojik bir zaruretten doğduğunu, savunmuştu. Ratzel alanı en önemli unsur görmüştür.
- Beşeri coğrafyanın bir bölümünü oluşturan siya al coğrafyaya, devlet için çok önemli olduğunu kabul **ettiği:saha ((ilan)** kavramını yerleştiren Ratzel, devlet denen organizmanın beslendiği ve gücünü aldığı alan ne kadar büyük olursa, devletin de uluslararası politikada etki ve egemenliğinin o derecede artacağını söylüyordu.

RATZEL

- Böylece Ratzel, insan topluluklarının meydana getirdiği devletlerin faaliyetlerini, karakterini ve de kaderini, üzerinde yaşadığı toprağın büyüklüğü, konumu, yükseltisi ve sınırları gibi coğrafi faktörlerin yarattığı sonuçlar olarak görmüştü.
- Açıkça anlaşılacağı üzere Ratzel, kısaca özetlediğimiz bütün bu düşünce ve görüşleriyle Alman yayılmacılığını özellikle Nazi döneminin "*Lebensraum*" "*Hayat Sahası*" kavramına dayanan istilacı hareketini tam anlamıyla meşrulaştıran gerekçeyi hazırlamış oldu.

RUDOLF KJELLEN

- Ancak, Ratzel'in bu coğrafi felsefesi Almanya dışında en çok Rudolf Kjellen tarafından benimsendi denebilir. Hatta, bu görüşleri daha da ileri götüren Kjellen "*Jeopolitik*" teriminin kurucusu oldu. Kjellen de devleti yeteneklerini ve gücünü toprağından alan coğrafi bir organizma olarak gördü. Organizmayı, mekanda beliren bir hayat şekli olarak tanımlamış, politikayı da bu canlı varlığın mahiyetini kavramak, dayanıklı ve sürekli olmasını sağlamak için gerekli faaliyet ve icraatı göstermekle amaçlandırmıştı.

MONROE DOKTRİNİNİ

- Jeopolitik anlamdaki yayılma hareketleri 'ABD' de daha önceki yıllarda görülmektedir. Bir güç ve etki alanı oluşturma çabaları gerçekte 1823 yılında açıklanan Monroe Doktrini ile başlar.
- Bu doktrine göre, ABD Avrupa'daki olaylara karışmayacak ve Avrupalı güçlerin Amerika kıtasındaki varlığına saygı gösterecek, buna karşılık da, Latin Amerika' da ortaya çıkan cumhuriyetler üzerinde Avrupalılar tarafından yeni bir sömürge politikası güdülmeyecekti.
- Böylece, Amerika Amerikalıların olacaktı. Monroe Doktrini ilk bakışta Amerikalılar'ın savunmasını amaçlamakla birlikte, ABD'nin ilerdeki yayılma hareketlerine de bir hazırlık imkan oluşturunuyordu.

MANİFEST DESTİNY

- ABD'nin yayılma politikası Başkan Theodore Roosevelt döneminde kendisini iyice göstermiştir. 1830-1860 yılları arası ABD'nin bütün Kuzey Amerika kıtasında yayılma ve denizaşırı topraklar elde etme politikasının başladığı bir dönem olmuştur.
- Özellikle 1845' den sonra ulusal yayılma fikrinin . *Manifest Destiny*" sloganıyla desteklendiğini görmekteyiz. Alman Jeopolitik okulunun "*Hayat Sahası*" kavramının, benzer bir karşılığı olarak alınabilecek "*Manifest Destiny*" sloganıyla ABD'nin, yayılmacı politikası başlamış oldu.

DENİZ EGEMENLİĞİ

- **19. yüzyıl sonlarına doğru, bir devletin büyüklüğünün kıyılarının uzunluğu ve limanlarının özelliğiyle ölçülebileceğine dolayısıyla uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde ve dünya politikasının kontrolünde kesin faktörün deniz egemenliği olduğuna inanan AT. Mahan ulusal yayılmanın denizlere yönelmesi gerektiğini, çünkü, deniz egemenliğinin ABD'yi dünya egemenliğine götüreceğini söylüyordu.**

HAYAT SAHASI

- Alman coğrafyacı ve politikacıları tarafından geliştirilen "*Lebensraum*" yani yaşam alanı kavramıyla "*Manifest Destiny*" kavramının, ayrı çevrelerde oluşmakla birlikte, amaçları yönünden birbirlerine çok benzediklerini söyleyebiliriz.
- Çünkü, Alman Jeopolitikçilerine göre, Orta ve Doğu Avrupa ekonomik bütünleşme için bir hayat alanı olarak düşünülürken, "*Manifest Destiny*" de ABD 'nin coğrafi bütünlüğü dikkate alınarak doğal sınırlarına ulaşması öngörülüyordu.
- Her iki kavramda da asıl amaç yayılmaktı ve bu yayılma biyolojik bir zorunluğu sonucu olarak görüldüğü için, haklı gösterilmeye çalışılmaktaydı.

MACKİNDER

- **Britanya'lı coğrafyacı Mackinder" 20. yüzyılın başında Jeopolitik anlayışa, deniz egemenliğine karşılık kara gücünü ön planda tutan yeni bir görüş getirdi.**
- **Mackinder'in, "Heartland" adını verdiği bu teorisinde özet olarak, denizlere egemen olma çağının artık önemini kaybettiğini, Doğu Avrupa ile merkezi Sibirya'dan oluşan alanı elinde tutan bir ulusun dünya egemenliğini sağlayabileceğini, çünkü, Avrasya'nın "Kalp yeri-Canevi" durumundaki bu coğrafya parçasının dünya politikasının eksenini olduğunu öne sürdü.**

FİZİKİ KOŞULLAR

- Kuşkusuz doğal çevre koşullarının canlılar dolayısıyla insan toplulukları ve bu toplulukların eseri olan siyasal organizasyonlar üzerindeki etkileri ne inkar edilebilir ne de küçümsenebilir.
- Dünya üzerindeki uygarlıkların nerelerde geliştiğine bakılırsa, bu uygarlıklarda doğal çevre arasında ne derece ilgi bulunduğu kolayca görülebilir.
- Bir ülkenin dünya üzerindeki yeri, arazisinin fizyografik özelliği, büyüklüğü ve biçimi, iklimi, denizlere uzaklık ve yakınlığı, önemli su yollarına yeraltı ve yerüstü zenginliklerine sahip bulunması, muhakkak ki gelişmesini de politikasını da etkileyen unsurlardır.
- Örneğin, Türkiye'nin coğrafi konumu ve Boğazlar'ı elinde tutması, tarihinde, dış politikasında ve siyasal gücünde birinci derecede rol oynayan faktörler olmuştur.

COĞRAFİ ETKENLER

- **Siyasî Coğrafyada coğrafi etkenler; öncelikle fizikî, beşerî ve ekonomik etkenler olarak üç ana bölümde incelenebilir.**
- **Fazla değişken olmayan ve etkisi daha sürekli ve daha etkili olan fizikî etkenler; konum, alan, biçim, sınırlar, yer şekilleri, iklim, sular, topraklar ve doğal bitki örtüsü özellikleri olarak sıralanabilir.**
- **Zaman ve mekâna göre daha değişken olan beşerî ve ekonomik etkenler ise, özellikle bilimsel buluşların ve icatların bir sonucu olarak hızla gelişen teknolojinin etkisi ile birlikte daha etkili olabilmektedir. Bu etkenler arasında nüfus ve yerleşmenin ayrı bir yeri vardır. Nüfus ve yerleşmenin ortaya çıkardığı, tarım ve hayvancılık, madencilik, ormancılık, balıkçılık, sanayi, turizm, ulaşım ve ticaret gibi ekonomik etkenler ise, bugün için geçmişten daha etkilidirler.**
- **RAMAZAN ÖZEY'DEN**

Siyasal Coğrafyanın Konusu ve İnceleme Alanı

- Siyasal coğrafyanın **genellikle devletle yer arasındaki ilişkileri inceleme konusu** yaptığı söylenebilir.
- Devletin esasını toprakla insan teşkil ettiğine göre, burada söz konusu olan devletle yer arasındaki ilişki gerçekte insanla yeryüzü arasındaki ilişkidir.
- Ancak, beşeri coğrafyanın bir bölümü olan siyasal coğrafya, yeryüzüyle daha özel bir görüşle ilgilenmektedir.
- Bu, insan topluluklarıyla fiziki çevre arasındaki ilişkilerden çok, insanın eseri olan siyasal organizasyonlarla siyasal faaliyetlerinin coğrafi faktörlerle olan bağlantıları ve karşılıklı etkilenmeler biçiminde beliren ilişkilerdir.

DEVLETİ DEVLET YAPAN UNSURLAR

- **Özet olarak belirtirse alan, biçim, konum ve sınırlar gibi statik ya da fiziki; nüfus ve ekonomi gibi beşeri; dil ve din gibi kültürel faktörlerin siyasal ünite ve organizasyonların oluşmasında, bunların iç politikasıyla dış ilişkilerinde nasıl bir rol oynadıklarını veya ağırlık meydana getirdiklerini siyasal olay ve etkinliklerin de coğrafya (coğrafi çevre) üzerinde ne gibi etkilere neden olabileceğini, ya da kamu hizmetleriyle ilgili politikanın tespitinde coğrafyanın etkilerini ve bu politikanın uygulanmasıyla hangi coğrafi sonuçların meydana geldiğini araştırmak siyasal coğrafyanın alanına girmektedir.**

EKONOMİK DURUM

- Devletin ekonomik fonksiyonu ile coğrafi faktörler arasındaki ilişkiler de hiçbir kuşkuya yer vermeyecek kadar büyüktür.
- Ekonomik kalkınmayla ilgili planlanmanın, ülkenin beşeri ve fiziki özelliklerini dikkate almadan yapılması düşünülemeyeceğine göre, iklim, akarsular, denizler, toprağın tabiatı, yeraltı ve yerüstü kaynakları, nüfusun dağılışı, yapısı ve nüfus hareketleri, bölgeler arasındaki farklılıklar gibi coğrafi olanak ve yapının bilinmesi böyle bir planlamanın temel unsurları sayılır.

DIŞ POLİTİKA

- **Devletlerin dış politikalarını genellikle uluslararası ilişkiler biçimlendirmektedir. Bu ilişkiler, karşılıklı çıkarlara dayandığı kadar, ülkelerin topraklarının büyüklüğüne, biçimine ve konumuna bağlıdır.**
- **Önemli kara, hava ve deniz yolları üzerinde bulunan; boğazlar geçitler ve adalar gibi stratejik noktaları elinde tutan ülkelerin bu durumları, genellikle dış politikada ağırlık sağlamaktadır.**

FİZİKİ UNSURLAR

- Bundan başka, sınır, toprak ve azınlık sorunları; kıta sahanlığı ve karasuları anlaşmazlıkları; deniz hukuku, ticari anlaşmalar, global strateji ve güç değerlendirmesi gibi hususlar, denilebilir ki, çağımız dünyasında uluslararası ilişkileri en fazla etkileyen konulardır.
- Bunların hemen tümüyle coğrafi faktörlerle ilgili bulunduğu göz önünde tutulursa, ülkelerin coğrafyalarından doğan özelliklerin uluslararası ilişkileri ne derece etkileyebileceği gerçeği daha iyi ortaya çıkmış olur.

EKONOMİK GÜÇ

- Bazen devletler arasındaki ticari ve ekonomik anlaşmalar da özellikle, kalkınmakta olan ülkelerde coğrafi özelliklerin değişmesinde etken olmaktadır.
- Anlaşmalarla sağlanan kredi ve teknik yardımlar, bir ülkenin doğal kaynaklarının işletilmesine ve çeşitli endüstri kollarının ve ulaşımının gelişmesine neden olmakta, ekonomiye güç katan bu durum, ülke içindeki kentleşmeyi hızlandırmakta ve nüfusun dağılışını değiştirebilmektedir.
- Nitekim Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ve son yıllarda da Almanya, Eski Sovyetler Birliğı ile yaptığı anlaşmalarla sağladığı ekonomik ve teknik yardımlar, çeşitli doğal kaynakların işletilmesinde etken olmuş ve hızlı bir tempo içine giren endüstriyel gelişme ülkemizin beşeri ve ekonomik yapısını büyük ölçüde değiştirmiştir.

Jeopolitik ve Siyasal Coğrafya:

- **Büyük ölçüde aynı kaynaktan yararlanmalarına rağmen siyasi coğrafya ile jeopolitiğin aynı şeyler olduğu söylenemez. Ne var ki, siyasi coğrafya ile Jeopolitik arasındaki farkı ve ayrılığı kesin bir biçimde belirlemek de mümkün değildir.**
- **Bununla birlikte, şöyle bir kıyaslama bu hususta, kısmen de olsa, belki bir açıklama getirebilir.**
- **Örneğin, iktisadi coğrafyada coğrafyaya bakış iktisadi açıdan, tarihi coğrafyada tarihi açıdan olduğu gibi siyasi coğrafyada siyasi açıdandır.**

jeopolitik

- **JEO=YER**
- **POLİTİK=KRİTİK ETME, DEĞERLENDİRME, POLİTİKA ÜRETME**
- **JEOPOLİTİK=YERİN SAĞLADIĞI POLİTİKA; Siyasi Coğrafyadan politikaya geçiş ve coğrafyanın bütün unsurlarıyla aktifleşmesi biçiminde tarif edilir.**
- **JEOPOLİTİK=BİLİM MİDİR?**

JEOPOLİTİK TANIMI

- Jeopolitik (İngilizce Geopolitics, Fransızca Geopolitique, Almanca Geopolitik), kelimesinin sözlük anlamı; Ekonomik ve siyasal coğrafya verilerine göre dış siyasetin saptanması, Yer Politikası, Dünya Politikası, Siyasî Coğrafya.
- Daha geniş anlamıyla Jeopolitik; Devletlerin coğrafi özellikleri ile siyasetleri arasındaki ilişkileri inceleyen bilimdir.
- Diğer bir ifadeyle de, uluslararası siyasette, coğrafi etmenlerin güç ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir.
- Jeopolitik, bugünkü ve gelecekteki politik düzeyde güç ve amaç ilişkisini fiziki ve siyasi coğrafyayı esas olarak incelemelerini yapar.

JEOPOLİTİĞİN ALT BİRİMLERİ

- Jeopolitiğin alt birimleri ise jeostrateji, jeoekonomi ve jeokültürdür. Jeostrateji (İngilizce Geostrategic, Fransızca Geostrategie), Coğrafi etmenlerin ülkelerin askerî stratejileri üzerindeki etkilerinin incelenmesidir.
- Diğer bir ifadeyle jeostrateji, yer stratejisidir. Jeoekonomi; yeryüzünde bulunan ülkelerin ekonomilerini inceleyen ve coğrafyası ile ekonomik gücü arasında bağlantı kuran bir bilimdir.
- Jeokültür; yeryüzünde bulunan kültür çevrelerinin oluşturduğu kültür coğrafyalarının değerlendirmelerini, kültür unsurları ve kültür çevrelerinin ilişkilerini araştırır. Jeopolitik ve alt birimlerinin tamamı, coğrafya tabanlıdır.

JEOPOLİTİK

- Jeopolitik kavramı, ilk defa, İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen tarafından kullanılmıştır. Kjellen, 1916 yılında yayınladığı, “Staten som liffsform= Bir Organizma Olarak Devlet” adlı eserinde ortaya atmıştır.
- Kjellen, halk ile onu besleyen toprak parçası arasındaki ilişkilerin ve yeni bir düzen kurulması gereken yaşama alanı olan toprağın temel özelliklerinin öneminden söz etmiştir. Daha sonra Alman generali ve siyaset bilimcisi Karl Haushofer, 1924 yılında “Zeitschrift für Geopolitik” adlı ilk jeopolitik dergisini yayınlarak, jeopolitik kavramının iyice önem kazanmasını sağladı.
- İkinci Dünya savaşına kadar, Avrupa ve A.B.D’ de kullanılan jeopolitik kavramı, savaştan sonra tüm dünyada yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır.

JEOPOLİTİK ve POLİTİKA

- Jeopolitik (Geopolitics) –Jeostratejik (Geostrategic) - Siyasî Coğrafya (Political Geography) arasında, benzer yön, her birinin esas konusunu yer yani dünya oluşturur. Bu benzerliği, her üç terimde yer alan “Geo” yani “Yer” kelimesi oluşturur. Bu benzerlikten dolayı çoğu kez, siyasi Coğrafya ile Jeopolitik kavramları birbirine karıştırılmış ve birini diğerinin yerine kullananlar çok olmuştur. Bu karışıklık, halen dünya ülkelerinin çoğunda devam etmektedir.
- Jeopolitik daha ziyade siyasi coğrafyadan politikaya geçişi ve coğrafî politikayı temsil ederken, siyasi coğrafya ise coğrafyaya siyasi açıdan bakışı temsil etmektedir. Bir örnekleme ile konuya açıklık getirilecek olunursa; jeopolitik, Dünyayı çok yönlü olarak inceler ve yer politikaları üretir. Siyasî Coğrafya ise, yerin yani dünyanın fizikî, beşerî ve iktisadî olaylarının dağılışlarını, aralarındaki bağlantılarını ve sebep ve sonuçlarını inceleyerek, siyasi açıdan değerlendirmeler yapar.

- Tüm bu açıklamalardan da anlaşılıyor ki, Jeopolitik-Jeostratejik-Siyasî Coğrafya terimlerini birbirinden kesin hatlarla ayırmak imkansız gibidir. Çünkü inceleme alanları ve inceleme konuları aynıdır. Ancak inceleme biçimlerinde biraz farklılık göze çarpar. Çoğu kez, inceleme biçimleri de birbirine karışmaktadır. O halde denilebilir ki, ister Jeopolitik olsun, ister Jeostratejik olsun ve isterse Siyasî Coğrafya olsun, devletlerin ayakta kalabilmeleri ve gelişebilmeleri için bu bilimlere büyük ihtiyaç duymaktadırlar. Nitekim bugün için, dünya üzerinde yer alan ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile bu bilimlere önem vermeleri arasında doğru orantı vardır.
- NOT: Bu yazı, Prof. Dr. Ramazan ÖZEY'in Aktif Yayınlarından yayınlanmış olan "Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya" adlı kitabından alınmıştır.

BİR FIKRA ARASI

- Milletvekilinin biri bir köyü gezerken, bağlı olduğu değirmeni döndüren bir eşek görmüş. Yanındaki köylüye sormuş;
- - Bu eşeğin boynundaki zil ne işe yarıyor?
- - Efendim, demiş köylü, o zil sustuğunda eşeğin durduğunu anlıyorum. Müdahale edince tekrar harekete başlıyor.
- - Akıllıca , demiş vekil.
- - Peki eşek olduğu yerde durup, başını sağa sola sallarsa nereden anlayacaksın durduğunu?. Köylü çok güzel ve düşündürücü bir cevap vermiş. Demiş ki köylü;
- -Anlayamam ama, ne gezer efendim sizin gibi akıllı eşek buralarda.

ÖDEV SORULARI

- **A.B.D, nereden nereye koşuyor?**
- **A.B.D, ne zaman, nerede ve nasıl duracak?**
- **Kendisi mi duracak?**
- **Yoksa durdurulacak mı?**
- **A.B.D durunca, Dünya Hâkimiyeti Bayrağını kim alacak?**
- **Dünya Hâkimiyeti bayrak yarışı, daha ne kadar süre devam edecek?**
- **A.B.D, nereden nereye koşuyor?**

SİYASAL COĞRAFYADA STATİK FAKTORLER

DEVLET ve ALAN KAVRAMI

- Daha önce de görüldüğü gibi gerek Ratzel gerekse Alman Jeopolitik ekolü *alan* kavramına büyük önem vermiş, bunu, devletin oluşması ve gelişmesinde en güçlü bir unsur olarak kabul etmişlerdi.
- Ratzel'e göre geniş alanlara sahip olmayan devletler ne kadar gelişirse gelişsin büyük devlet niteliğini kazanamaz. Dolayısıyla siyasal arenada yeterli güç oluşturamaz.
- **Geniş alanı olan devletin dünya arenasındaki avantajları nelerdir?**

ALAN

- Alman Jeopolitik okulunun öncülerinden Haushofer de devletin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için alan kazanmasının doğal bir yasanın gereği olduğunu, bu nedenle sınır denen bir engelin tanınamayacağını ifade etmiş ve devletin, yaşamını sürdürebilmesi bakımından "*Hayat Sahası*" kazanmak zorunda olduğunu öne sürmüştür.
- Sözkonusu ifadeler gerçekten alanın bu kadar önemli olmasını gösterirken, küçük alanlı bir devlet dünyaya hükmetme başarısını gösteremez mi veya yön veremez mi?
- **VATİKAN ÖRNEĞİ**

ALANIN BÜYÜK OLMASININ

• AVANTAJLARI

- Son Derece verimli topraklar
- Zengin maden yatakları
- Zengin su kaynakları (genelde)
- Farlı ekonomik fonksiyonlar
- Yerleşme ve yaşama için elverişli şartlar

• SORUNLARI

- Etnik sorunlar
- Hizmetin eşit dağıtılamaması
- Yönetim zahafiyedi
- Sınır sorunları
- Akarsu göl gibi kaynakların sorunları

SİYASAL COĞRAFYADA ALAN

- Jeopolitikte alan 'kavramına, siyasal coğrafyadakinden tamamen değişik bir açıdan bakılmaktadır. Coğrafi alan, belirli boyutları olduğundan, ölçülebilmektedir.
- Fakat, Jeopolitik anlamdaki alan ise, sınırsızdır ve boyut söz konusu olmadığından ölçülemez.

ALAN VE ÖNEMİ

- Bununla birlikte alana, genişliği yanında, insanların yaşamasına ve kullanımına elverişli olması, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine sahip bulunması, büyük ölçüde önem kazandırmaktadır.
- Örneğin, Rusya ve Kanada yüzölçümü itibariyle geniş alanlı ülkeler oldukları halde topraklarının büyük bölümleri Kuzey Kutup Bölgesi içinde kaldığından buralardan yararlanmaları mümkün olamamaktadır.
- Çöller ve ekvatorial ormanlarla kaplı alanlar da insanların m aşamalarına pek olanak vermemektedir. Siyasal coğrafyada *Pasif Alan* denilir.

BAZI KAVRAMLAR

- ÖKÜMEN:
- ANÖKÜMEN:
- SUBÖKÜMEN:
- **KAVRAMLARININ ALANLA İLİŞKİSİ VE TÜRKİYE ÖENEĞİNİ TARTIŞALIM.....**
- **HANGİ SORUNLARA YOL AÇMIŞLARDIR.....**

ALAN İLGİLİ ÖNEMLİ KAVRAMLAR

- İç kısımlarda ayrıca, savunmayı pekiştiren doğal engeller, diğer bölgelerle ulaşım kolaylığı ve mesafe gibi coğrafi şartlar bakımından değişik özellikler içeren bölümler de görülür. Bu *bölgelere siyasal nüve* adı verilmektedir. Siyasal gücün odaklaştığı bu yer genellikle ülke başkentinin yerini de belirler.
- Siyasal nüve dışında, geniş alanlı ülkelerin bazı yerlerinde tarım, madencilik,- endüstri' m ve ticaret alanlarında gelişmiş bölgeler de bulunmaktadır *ekonomik nüve* denilen bu bölgeler kimi zaman siyasal nüvenin oluşmasını ve başkent belirlenmesinde etkili olmaktadır.

SİYASAL ÜNİTELERİN BÜYÜKLÜĞÜ ÜZERİNDE FİZİKİ YAPININ ETKİSİ:

- **Bazı coğrafyacilar, devletlerin alanlarının büyük veya küçük oluşunu fiziki yapı ile ilgili koşulların etkilediğini, doğal engelleri bulunmayan geniş ovalarda siyasal ünitelerin hızla gelişip yayıldıklarını, bu tür topraklarda ulaşım ve organizasyon kolaylığından dolayı büyük imparatorlukların oluştuğunu öne sürmüş, ancak, bu imparatorlukların, arazinin yeknesaklığı yani coğrafi bütünlük, doğal sınır ve engellerden yoksun bulunmaları nedeniyle istilaları kolaylaştırdıklarını ve sonuçta kısa süre yaşadıklarını belirtmişlerdir.**

Önemli bir konu dikkat

- Gerçekten tarihe bakılırsa düz ve erişilmesi kolay alanlarda kurulan devletler çabuk gelişmiş ancak kısa ömürlü olmuşlardır. Buna karşılık dağlık, erişimi zor olan devletler zor gelişmiş fakat uzun ömürlü olmuşlardır.
- **ANCAK:** değişen dünya şartlarında bu durum ortadan kalkmıştır. Tarihi ve jeopolitik olayları günün şartlarına göre yorumlamak gerekmektedir.

Sorularla tartışma

- **Soru 1:** Değişen dünya düzeni ne demektir.
- **Soru 2:** Dünya arenasında var olmak jeopolitik olarak ne anlama gelmektedir.
- **Soru 3:** Stratejik analizlerde olayın olduğu yer, tarih, veya olacağı yer, zamanı ve devletler neden önemlidir.

ALAN BÜYÜKLÜĞÜ BAKIMINDAN DEVLETLER

- 1. ŞEHİR (SİTE) DEVLETLERİ**
- 2. FEODAL NİTELİKTEKİ DEVLETLER**
- 3. GENİŞ TOPRAKLI DEVLETLER**
- 4. MİLLİ DEVLETLER**

SİTE DEVLETLER

- Tarihi yönden büyük önemi olan site devletleri küçük devletlere en iyi örneği teşkil ederler.
- Mezopotamya'da, *Ur, Uruk, Lagaş*; Fenike'de, *Sur ve Sayda*; Yunanistan'da *Atina, Isparta ve Korent*; Ege kıyılarındaki *Truva, Bergama*; Akdeniz kıyılarında *Side ve Perge* ilkçağda başlıca güçlü sayılan devletlerdi.
- Şehir devletlerinin başka bir biçimi sömürge imparatorluklarında görülür. Bu tip site devletleri, bir ticaret ve deniz üssü olarak bazı devletlerin sömürgeciliğini geliştirmekte ve sürdürmekte önemli rol oynamışlardır.
- **GÜNÜMÜZDE VATİKAN.....**

FEODAL NİTELİKTEKİ DEVLETLER:

- Fransa'nın güneyinde Akdeniz kıyısında Monako, Avusturya ile İsviçre arasındaki *Lihtenştayn* ve Fransa ile İspanya arasında Pireneler'de yer alan *Andorra prenslikleri* ve İtalya'da *San Marino Cumhuriyeti* gerçekte feodal devlet kalıntıları olup halen Avrupa'da alan bakımından çok küçük bağımsız devletler biçiminde varlıklarını sürdürmektedirler.

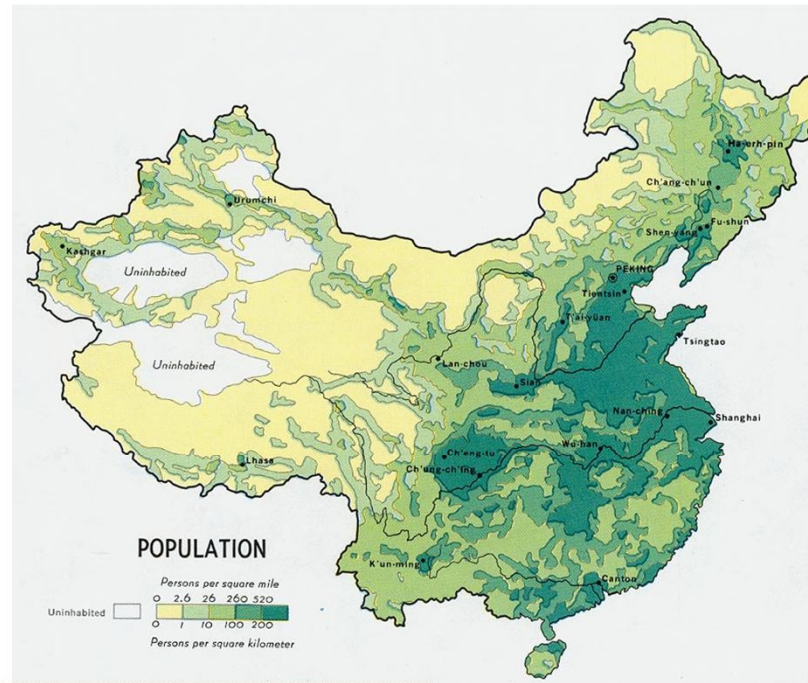
MİLLİ DEVLET

- Avrupa'da toprak bakımından büyük devletlerin ortaya çıkmasında, orta çağda egemen olan feodal sistemin yıkılmasından sonra küçük siyasal ünitelerin, varlıklarını sürdürebilmek için kralların yönetimi altında girmek istemeleri de büyük etken olmuştur.
- **MİLLİ DEVLET NEDİR?** Örneklerle açıklayınız.....

ALAN BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE

- **A) Transkontinental devletler:**
- Rusya, Kanada, ABD ve Avustralya gibi kıtanın bir ucundan diğer ucuna kadar yayılan devletlerdir. Bu tip devletler için alan genişlik kriteri, 7-25 milyon Km²'dir.
- **B) Sübkontinental devletler:**
- Çin, Hindistan ve Brezilya gibi kıtanın iki ucu arasını kaplamadığı halde yine de büyük bir alana sahip bulunan devletlerdir ki, bunlara yan kara devleti denilmektedir. Bunlar için kabul edilen alan ölçüsü ise, 3- 10 milyon Km²'dir.
- **D) Makrotop devletler. (Büyük alanlı)**
- Alan ölçüsü 0,9-2.9 Km²'dir.
- **F) Mezotop devletler. (Orta büyüklükte alanlı)**
- Alan genişlikleri 40 bin ile 800 bin Km²'dir.
- **E) Mikrotop (Küçük alanlı)**
- Bu devletlerin alan genişlikleri 1000-40.000 Km² arasındadır.
- **F) Minitop Devletler (Çok küçük alanlı)**
- Alan büyüklüğü 1000 Km²'den küçük olan devletlerdir

ÜLKE	ALAN
RUSYA	17.075.000
KANADA	9.976.140
ÇİN	9.596.960
ABD	9.363.120
BREZİLYA	8.511.970
AVUSTRALYA	7.686.850
HİNDİSTAN	3.280.480
ARJANDİN	2.776.890
SUDAN	2.505.810
CEZAİR	2.381.740
ZAİRE	2.345.410
SUUDİ ARABİSTAN	2.149.690

MEKSİKA	2.022.060
ENDONEZYA	1.904.350
LİBYA	1.759.540
İRAN	1.648.000
MOĞOLİSTAN	1.565.000
PERU	1.285.220
ÇAD	1.284.000
NİJER	1.267.000
ANGOLA	1.246.700
MALİ	1.240.000
ETİYOPYA	1.221.900
KOLOMBİYA	1.138.910

SORULAR

- **1. Türkiye milli bir devlet midir?**
- **2. Alan özelliğinden Türkiye yeterince yaralanabiliyor mu?**
- **3. Teknolojik gelişmişlik ile devlet unsurları arasındaki çelişki nedir?**
- **4. Neden ülkeler her zaman istedikleri gibi gelişemez ve her istediğini elde edemezler?**
- **5. Stratejik analizlerde coğrafyacilar neler yapabilir?**